

Datum
2021-03-09

Ert datum
2021-02-05

Vår beteckning
KS 00072/21

Er beteckning
Ju2021/00355

Stadsledningsförvaltningen

Handläggare
Therese Tanner, 031-315 12 61
Henriette de Maré, 031-315 12 74

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar avseende betänkandet Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagningen (SOU 2021:7)

Mölnådal's stad har givits tillfälle att inkomma med synpunkter på betänkande Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagningen (SOU 2021:7).

Mölnådal's stad anser att utredningens slutsatser över lag är väl övervägda och tillstyrker i stort förslaget. Nedan framgår stadens synpunkter avseende betänkandets enskildheter.

1. Röstmottagning och offentlighet

Betänkandets kapitel 5.2. Överväganden och förslag

Föreslagen ny bestämmelse i 8 kap 1 § Vallagen

Mölnådal's stad ser positivt på att det återinförs ett förtydligande av att all röstmottagning är offentlig. Klargörandet ger goda förutsättningar för ett upprätthållande av tilliten till valsystemet.

Mölnådal's stad vill dock påpeka att det kan komma att uppstå oklarheter i och med undantaget till huvudregeln om offentlighet, så som den uttrycks i andra ledet. Att det krävs ett stadgande i lag för att inskränka offentligheten ifrågasätts självklart inte. Skrivningen i det andra ledet skulle emellertid kunna öppna upp för svårlösta situationer där det saknas ett tydligt lagstöd för att neka en sådan offentlighet men att det är uppenbart olämpligt att upprätthålla offentligheten i det enskilda fallet.

2. Otilbörlig påverkan på väljarna vid röstningen

Betänkandets kapitel 6.6.2 Utbildning av röstmottagare

Föreslaget tillägg till 3 kap 5 § Vallagen

Mölnådal's stad har ingen invändning mot det föreslagna tillägget i 3 kap 5 § att valmyndighetens utbildningsmaterial ska användas. Mölnådal's stad anser att valmyndighetens utbildningsmaterial och handböcker är mycket pedagogiska och att materialet med fördel kan användas vid utbildningen av röstmottagare. Det är dock viktigt att materialet, såsom utredningen föreslår, ska kunna ersättas eller kompletteras efter lokala förutsättningar. Mölnådal's stad vill i sammanhanget nämna att Mölnådal's stad vid RKL-valet 2018 och EP-valet 2019 i hög grad kompletterade utbildningen

Stadsledningsförvaltningen

med praktiska moment vilket fick mycket gott mottagande av röstmottagarna. Det var visserligen förenat med en hel del logistiska utmaningar men värt besväret. Att praktiskt öva gav bättre resultat än att enbart ta del av valmyndighetens utbildningen via webben och delta i valnämndens egna teoretiskt upplagda föreläsningar. Detta dock inte sagt annat än som ett praktiskt tips inför valmyndighetens utformning av utbildningsmaterial. Det är mycket svårt att läsa sig till hur röstmottagningen ska gå till. De flesta behöver se det i praktiken för att förstå.

Betänkandets kapitel 6.6.3 – Ordningen på röstmottagningsstället

Föreslagen ändring i nuvarande 8 kap 4 § (omnumrerat till 8 kap 5 §) Vallagen
Mölnåls stad tillstyrker det föreslagna tillägget i 8 kap 4/5 § att den som finns även i ett område närmast utanför röstmottagningsstället ska rätta sig efter röstmottagans anvisningar samt den som inte följer sådana anvisningar tillfälligt ska kunna avvisas. Vad avser det praktiska problemen med att avgränsa ”område närmast utanför röstmottagningsstället” hänvisas till vad som nedan anförs om propaganda. Mölnåls stad tror att det är viktigt med tydlig information att tillägget inte innebär någon rättslig befogenhet för röstmottagarna att fysiskt avvisa (avlägsna) en störande person. Mölnåls stad vill poängtera vikten av att valnämnderna ser till att etablera tydliga kontaktvägar med lokal polis och ordningsvakter.

Betänkandets kapitel 6.6.4 Utökat ansvar för vissa röstmottagare

Föreslaget tillägg till 3 kap 6 § Vallagen
Mölnåls stad instämmer i utredningens bedömning att röstmottagarna i en röstningslokal i stort sett har samma uppgifter som röstmottagare i vallokaler (den preliminära rösträkningen undantagen) och att det bör finnas någon slags ordföranderoll som är ytterst ansvarig. Mölnåls stad har dock en invändning mot formuleringen i det föreslagna tillägget i 3 kap 6 § ”*En av dessa ska vara ordföranden*”. På samma sätt som vid röstning i vallokal måste ordföranden kunna ha en ersättare. Röstmottagningen i röstningslokaler pågår under lång tid och kan ibland vara mycket ”personalkrävande” varför det ofta finns stort behov av att kunna avlösa såväl ordföranden som övriga röstmottagare. Formuleringen bör därför kompletteras med ”...*eller ordförandens ersättare.*”

Mölnåls stad anser vidare att det hade varit till fördel om utredningens slutsatser beträffande bemanningen i röstningslokalerna uttrycks i lagtext. Mölnåls stad konstaterar härvid att det i 3 kap 4 § stadgas att det för varje valdistrikt ska utses minst fyra röstmottagare varav en ordförande och en ersättare för ordföranden. Eftersom det enligt 4 kap 20 § 2 st ska finnas en vallokal för varje valdistrikt innebär bestämmelsen i praktiken att det för varje vallokal ska finnas minst fyra röstmottagare varav en ordförande och en ersättare för ordföranden. Mölnåls stad föreslår en motsvarande reglering avseende röstningslokaler och föreslår att det, förslagsvis i 3 kap 4 §, införs ett andra stycke med innebörden att det för varje röstningslokal ska utses så många röstmottagare som behövs för att röstningen ska kunna genomföras under den tid röstningslokalen har öppet för röstning samt att det för varje röstningslokal ska utses en ordförande och minst en ersättare för denne. Ersättare behöver dock inte utses om det är uppenbart obehövligt.

Stadsledningsförvaltningen

Återkallelse av förordnande som röstmottagare

Mölnåls stad önskar i sammanhanget lyfta ytterligare en fråga. Valnämnderna förordnar inför varje val ett stort antal röstmottagare och det är en omöjlig uppgift att kontrollera varje röstmottagares personliga lämplighet. Mölnåls stad har sedan flera år utbildat samtliga röstmottagare och det har, vid något tillfälle, redan i samband med utbildningstillfällena framstått som uppenbart att någon person är olämplig som röstmottagare och inte bör förordnas. Vanligare är dock att det är först när personen i fråga börjat tjänstgöra (eller inte infinner sig till tjänstgöring) som det står klart att personen är olämplig och att förordnandet bör återkallas.

I vallagen fastslås att det är valnämnden som förordnar röstmottagare. Det finns dock inte reglerat om valnämnden också kan återkalla ett förordnande. Visserligen kan förordnandet som röstmottagare förenas med återkallelseförbehåll (jfr 37 förvaltningslagen) men Mölnåls stad misstänker att detta lätt kan råka förbises. Därför skulle en tydlig skrivning i vallagen, att valnämnden får återkalla ett förordnande om röstmottagaren för det fall denne visar sig olämplig för sitt uppdrag, välkomnas. Sådana skrivningar återfinns i en del andra författningar (jfr t ex 4 kap 4 § ÄktB eller 9 § lagen (1980:578) om ordningsvakter). Frågan har kommit att aktualiseras ytterligare framför allt under förtidsröstningsperioden där extern personal rekryteras för en förhållandevis lång period och där situationen blir ohållbar för det fall någon av röstmottagarna stör arbetet för övriga eller uppträder olämpligt gentemot väljarna. Det ska dock poängteras att återkallelser av förordnanden hittills inte ställt till några praktiska problem i Mölnåls stad men det kan inte uteslutas att så skulle kunna ske för det fall en förordnad röstmottagare inte accepterar att dennes uppdrag återkallas.

Betänkandets kapitel 6.6.5 Valpropaganda nära röstmottagningsställen

Föreslagen ändring i nuvarande 8 kap 3 § (omnumrerat till 8 kap 4 §) Vallagen

Mölnåls stad ser positivt på att vallagens nu gällande bestämmelser om förbud mot propaganda i ett röstmottagningsställe och i ett utrymme intill, kompletteras med en bestämmelse att detta också avser ett område närmast utanför röstmottagningsstället. Dock löser detta inte de praktiska problemen med att avgränsa hur stort område som omfattas av bestämmelsen, inte heller vad som kan anses utgöra propaganda. Mölnåls stad har full förståelse för att det inte är möjligt att exakt ange detta i lag men funderar på om lagrummet, i stället för att inledas med att ett förbud mot propaganda, skulle kunna inledas med väljarna ska kunna komma fram till röstmottagningsstället utan att bli ofrivilligt ansatta av politisk propaganda i lokalens närhet. I Mölnåls stad har valnämnden, såsom i många andra kommuner, tagit fram riktlinjer avseende politiska aktiviteter och propaganda vid val- och förtidsröstningslokaler. Utgångspunkten för Mölnåls stads riktlinjer har varit just att betona väljarnas rätt att genomföra sin valhandling i en skyddad och neutral miljö utan att nås av propaganda med politiskt innehåll i omedelbar närhet av val- eller förtidsröstningslokalen. Mölnåls stad har uppfattat att just att betona väljarnas rätt till "fri lejd" lättare leder tanken rätt i de individuella avgöranden som så ofta måste göras. Kanske skulle någon motsvarande formulering kunna fungera även som en inledning i 8 kap 4 § vallagen?

Datum
2021-03-09

Ert datum
2021-02-05

Vår beteckning
KS 00072/21

Er beteckning
Ju2021/00355

Stadsledningsförvaltningen

3. Gruppröstning

Betänkandets kapitel 7.6.1 Utbildning av röstmottagare och information till väljare

Mölnåls stad tillstyrker förslaget.

Betänkandets kapitel 7.6.2 Tydligare reglering av valhemligheten vid röstningen

Föreslagen ändring i 7 kap 3 § 1 st Vallagen

Mölnåls anser att förslaget, att det direkt ska framgå i lagtext att väljaren ska vara ensam bakom valskärmen, ger bättre förutsättningar för röstmottagare att säkerställa att röstningen genomförs utifrån den röstandes egen vilja. Mölnåls stad välkomnar således förslaget. Beroende på mängden röstande som behöver biträde kan fråga om att rekrytera fler röstmottagare dyka upp. (Frågan är vad som sker om den röstande vägrar att ha med röstmottagaren bakom skärmen?)

Ur ett rent akademiskt perspektiv kan man givetvis ifrågasätta att bestämmelsen enligt sin ordalydelse även gäller för småbarn som följer med en förälder. Mölnåls stad utgår dock från att den praktiska tillämpningen av paragrafen inte kommer omfatta närvaro av en person som uppenbart inte kan äventyra väljarens rätt till fria och hemliga val.

Betänkandets kapitel 7.6.3 Biträde åt väljare vid röstning

Föreslagen ändring i 7 kap 3 § 2 st Vallagen

Mölnåls stad instämmer i bedömningen att en röstmottagare alltid ska närvara bakom skärmen för det fall en väljare behöver hjälp med att göra ordning sin röst och bedömer att detta framgår av den föreslagna formuleringen (*ytterligare*).

Betänkandets kapitel 7.6.4 Tystnadsplikt för privatpersoner som hjälper en väljare att rösta

Föreslagen ändring i 7 kap 3 § i Vallagen

Mölnåls stad kan se kommunikativa fördelar mot allmänheten med att samtliga som biträder vid röstning omfattas av samma tystnadsplikt. Fördelarna består också av att på ett enkelt sätt förmedla för den röstande att oavsett vem som biträder så inträder tystnadsplikt. Mölnåls ställer sig tvekan till nödvändigheten av att ge både muntlig och skriftlig information om vad tystnadsplikt innebär. Det borde räcka med det ena sättet. Med hjälp av färdigtryckt information bör det emellertid inte vålla några större praktiska svårigheter att ge både muntlig och skriftlig information varför Mölnåls stad inte har någon invändning mot förslaget. Valmyndigheten bör skicka med kortfattad och enkla informationsblad tillsammans med valmaterialet så att den skriftliga informationen blir likvärdig i hela landet.

Föreslagen ny bestämmelse 16 kap 1 § i Vallagen

Mölnåls stad har i och för sig inga invändningar mot utredningens förslag om att införa tystnadsplikt för personer som hjälper en väljare. Mölnåls stad ser, som

Datum
2021-03-09

Er datum
2021-02-05

Vår beteckning
KS 00072/21

Er beteckning
Ju2021/00355

Stadsledningsförvaltningen

framgått ovan, heller inga större praktiska problem med att upplysa de personer som hjälper någon annan att rösta om att de därmed omfattas av tystnadsplikt. Att tystnadsplikten inte föreslås omfatta hjälp av biträde vid valsedelställen (enligt föreslagna 8 kap 3 a §) från annan än röstmottagare kan visserligen innebära ett sämre skydd för den väljare som behöver sådan hjälp och möjligen bidra till gränsdragningsproblem men Mölnådal stad har förståelse för utredningens slutsatser. Däremot är Mölnådal stad tveksam till om ordalydelsen av 16 kap 1 § verkligen speglar det förhållande att tystnadsplikten omfattar hjälp bakom valskärmen men inte hjälp med att ta valsedlar. För att bestämmelsen inte ska kunna misstolkas föreslår Mölnådal stad en hänvisning till att det enbart avser biträde enligt 7 kap 3 § (för andra än röstmottagare eller andra som fullgör uppgift inom i det allmännas verksamhet).

I sammanhanget funderar Mölnådal stad på om tystnadsplikten även borde omfatta anhöriga som hjälper/biträder väljare vid budröstning. Rent typiskt omfattar budröstning ofta ett moment där budet (eller vittnet) måste hjälpa väljaren att göra i ordning rösten innan den stoppas i valkuvertet. Det kan framstå som en smula ologiskt att en väljare som röstar genom bud inte har motsvarande skydd för sin valhemlighet som en väljare som själv kan ta sig till ett röstmottagningsställe. Alldeles oavsett så förefaller inte betänkandets förslag omfatta budröstning men utformningen av 16 kap 1 § kan ge utrymme för osäkerhet.

4. Reformen med avskärmningar av valsedelställen

Betänkandets kapitel 8.7.1 Utvärderingen av reformen

Mölnådal stad instämmer i utredningens bedömning att en utvärdering av valsedelsystemet bör göras i samband med de allmänna valen 2022. Mölnådal stad ser behovet av ett reformerat och förenklat valsedelsystem med färre valsedlar där man exempelvis, som i många andra länder, använder en gemensam valsedel. Det skulle innebära både ett starkare skydd för valhemligheten och en effektivare röstmottagning. Det skulle också spara stora resurser både vad gäller personal och material för såväl politiska partier som centrala och lokala valmyndigheter.

Med anledning av reformen kommer kommunerna behöva införskaffa en stor mängd avskärmningar inför de allmänna valen 2022 och även rekrytera personal för kontroller av ordningen bakom avskärmningarna. Mölnådal stad anser det är nödvändigt med ett förstärkt statsbidrag i enlighet med utredningens bedömning.

Betänkandets kapitel 8.7.2 Ansvar för utläggning av valsedlar

Föreslaget tillägg till 8 kap 2 § 1 st (omnumrerat till 8 kap 3 § 1 st) Vallagen
Mölnådal stad har sedan länge en ordning där de politiska partierna distribuerar namnvalsedlar till val- och röstningslokaler, men att det är röstmottagarnas ansvar att lägga ut valsedlarna bakom avskärmningarna. Mölnådal stad tycker det är utmärkt att denna ansvarsfördelning förs in i vallagen enligt utredningens förslag, men anser att det går att tolka den föreslagna lydelsen i lagtexten som en ovillkorlig rätt för partierna att få sina namnvalsedlar distribuerade till val- och röstningslokaler. Mölnådal stad

Stadsledningsförvaltningen

anser att det i lagtexten tydligt ska framgå att det fortfarande är partiernas ansvar att distribuera namnvalsedlar till val- och röstningslokaler.

Betänkandets kapitel 8.7.3 Presentationen av valsedlar

Föreslaget tillägg till 8 kap 2 § 2 st (omnumrerat till 8 kap 3 § 2 st) Vallagen

Mölnåls stads valnämnd tar i regel alltid beslut om hur valsedlarna ska presenteras och staden har goda erfarenheter av att det är tydligt för funktionärer, partier och väljare hur ordningen i valsedelställen ska vara. Staden ställer sig positiv till att det nu klargörs i vallagen valsedlarna ska presenteras på ett likformigt sätt.

Betänkandets kapitel 8.7.4 Utformningen av avskärmningarna

Mölnåls stad instämmer i utredningens bedömning att den närmare utformningen av avskärmningarna inte bör författningsregleras. Det är emellertid viktigt att kommunerna kompenseras för de ökade kostnaderna. Mölnåls stad anser att det blir mer kostnadseffektivt och enhetligt om Valmyndigheten gör en central upphandling av avskärmningar som kommunerna sedan kan avropa från.

Betänkandets kapitel 8.7.5 Placeringen av avskärmningarna

Nuvarande reglering i 8 kap 2 § (omnumrerat till 8 kap 3 §) behålls avseende placeringen av avskärmningarna

Mölnåls stad instämmer i utredningens bedömning att regleringen kring valskärmarnas placering bör fortsätta att vara flexibel och håller i detta avseende med om att valsedlarna fortfarande ska få placeras i samma lokal som valskärmarna om de inte kan placeras i ett utrymme intill lokalen.

Mölnåls stad ifrågasätter dock huvudregeln att valsedelställen ska placeras i *anslutning* till röstmottagningsstället och först om detta inte går inne i lokalen. Mölnåls stads erfarenhet är att det i många fall kan vara lämpligare och bättre för väljarna att placera valsedelställen inne i lokalen även om det är fullt möjligt att placera dem i anslutning. Detta gäller särskilt för de ofta stora lokaler som Mölnåls stad använder som röstningslokaler under förtidsröstningen, exempelvis samlings-salar/konferensrum i bibliotek eller lokaler i anslutning till gallerior och köpcentrum. Mölnåls stad skulle välkomna att bestämmelsen omformulerades så att fokus lades på var det är lämpligast att placera valsedelställen – inte att det i första hand ska vara i *anslutning* till lokalen. En sådan ordning kan enkelt åstadkommas genom en smärre omformulering, förslagsvis enligt följande ”*I eller i anslutning till ett röstmottagningsställe ska det ordnas en lämplig avskärmd plats där valsedlar kan läggas ut och där väljarna var för sig kan ta sina valsedlar utan insyn från andra personer. På denna plats ska väljarna...*” osv

Betänkandets kapitel 8.7.6 Tillträdet till platsen där valsedlarna finns utlagda

Föreslagen ändring i 8 kap 2 § 1 st (omnumrerat till 8 kap 3 § 1 st) Vallagen

Mölnåls stad tillstyrker förslaget att väljarna vid en avskärmd plats, var för sig, ska kunna ta sina valsedlar utan insyn från andra personer. Staden vill dock påtala att det

Datum
2021-03-09

Ert datum
2021-02-05

Vår beteckning
KS 00072/21

Er beteckning
Ju2021/00355

Stadsledningsförvaltningen

kommer kräva extra resurser för att kontrollera avskärmningarna och det är viktigt att kommunerna får kompensation för de ökade kostnaderna.

Föreslagen ny paragraf 8 kap 3a § Vallagen

Mölnåls stad tillstyrker förslaget och tycker att det är bra att paragrafen utformas på samma sätt som 7 kap 3 § (biträde bakom valskärmen) bortsett från tystnadsplikten.

Mölnåls Stad

Kristian Vramsten (M)
Kommunstyrelsens ordförande

Mio Saba Sjösten
Stadsdirektör